

Тема 7.3. Застій вмісту кишок.

1. Застій вмісту кишок:

1.1. Хімостаз.

1.2. Копростаз.

Методичні вказівки.

1. Застій вмісту кишок:

1.1. Хімостаз (chymostasis) – це застій вмісту в тонких кишках, що супроводиться приступами кольок.

Етіологія. Хімостаз виникає у тварин при тривалій годівлі борошністими кормами, дрібною солом'яною січкою, відходами з току, малопоживними кормами (полова, вівсяна або бавовняна лузга тощо). Захворюванню сприяють мінеральна й вітамінна нестачі, відсутність моціону.

Патогенез і патолого-анатомічні зміни. Етіологічні фактори порушують травлення, перистальтику кишок і викликають застій їх.

Вміст при застої ущільнюється і висихає, розтягує стінку кишки, подразнює слизову оболонку, викликає біль, запалення її, а потім змертвіння.

При хімостазі (особливо дванадцятипалої кишки) виникає вторинне розширення шлунка. Це призводить до зневоднення організму, гіпохлоремії, азотемії, зниження резервної лужності. Виникає згущення крові, розлад функцій печінки, нервової, серцево-судинної та інших систем.

Хімостаз, на відміну від копростазу, утворюється швидко і характеризується раптовим розвитком симптомів хвороби майже відразу після приймання корму.

Виявляють ділянки тонкої кишки, заповнені щільним хімусом. Поверхня кишок гладенька, стінка кишки мало змінена.

Симптоми. Найважливіше клінічне значення мають хімостаз дванадцятипалої кишки і хімостаз клубової кишки (див. додатки 12–15).

Симптоми *хімостазу дванадцятипалої кишки* настають раптово. Спостерігається різкий неспокій тварин, який наростає внаслідок вторинного гострого розширення шлунка. Помічають різкі приступи кольок, рухоме збудження, вимушені рухи, змішану задишку, тахікардію, відригування, інколи блювання, послаблення перистальтики.

Симптоми *хімостазу клубової кишки* характеризуються повільним наростанням. Коні не приймають корму, часто поглядають на праву здухвину, пробують лягти і швидко встають, часто витягуються, обмахуються хвостом, стають у позу для сечовипускання, переступають тазовими кінцівками, риють землю. Характерним при хімостазі клубової кишки є вимушені положення тварини – витягування тіла, положення спостерігача, положення маятника, який коливається. Жовкнуть склера й слизові оболонки. Перистальтика тонких кишок гучна, з дзвінками шумами, товстих кишок – різко ослаблюється і припиняється. Дефекація затримується і повністю зникає.

Перебіг і прогноз. Хімостаз дванадцятипалої кишки перебігає гостро і тяжко. При хімостазі клубової кишки кольки проявляються також тяжко, захворювання характеризується більшою тривалістю. Прогноз – обережний.

Діагноз ставлять за найхарактернішими симптомами та за даними ректального дослідження, зондування. Хворобу треба диференціювати від первинного гострого розширення шлунка й копростазу.

Терапія. При хімостазі спочатку внутрішньовенно вводять: коням 30–50 мл 10 % розчину анальгіну, або 50–100 мл 10 % розчину хлоралгідрату, або 100–150 мл 10 % розчину магнію сульфату. Ефективна паранефральна новокаїнова блокада (за І. Я. Тихоніним).

Після цього виводять вміст шлунка через носоглотковий зонд, промивають шлунок розчином іхтіолу або натрію гідрокарбонату. При хімостазі дванадцятипалої кишки зондування і промивання шлунка повторюють.

Проводять масаж закупореного відрізка клубової кишки через пряму кишку. Для розм'якшення і полегшення просування вмісту призначають

усередину слизові відвари 2–5 л, рослинну олію, вазелінове масло відповідно по 500–900 мл, 500–600 мл, 400–500 мл; дрібними дозами обережно вводять підшкірно пілокарпіну гідрохлорид 0,01–0,1 г; прозерину 0,01–0,03 г, внутрішньовенно 5 % водний розчин натрію хлориду (коням 20–30 г) або ізотонічний розчин натрію хлориду 500–3000 мл (великим тваринам).

Великим тваринам внутрішньовенно вводять 300–500 мл 5–10 % водного розчину натрію хлориду, 2–2,5 г кофеїну-бензоату натрію, 50–100 г глюкози або 25–40 % розчин глюкози (30–150 г) з аскорбіною кислотою (0,5–1,5 г).

Корисні масаж живота, легкі проводки, зігрівання, діатермія черевної ділянки.

Профілактика. Треба стежити за якістю кормів, не допускати тривалої годівлі однотипним кормом, дотримуватися правильної експлуатації тварин, забезпечувати їх достатнім моціоном.

1.2. Копростаз (coprosthesis) – це застій вмісту в товстих кишках.

Етіологія. Копростаз виникає при тривалій годівлі однотипним малопоживним об'ємистим кормом, багатим на клітковину (солома, полова, сіно пізнього укосу), або при годівлі концентратами при відсутності чи обмеженій кількості у раціоні грубого корму.

Сприяють хворобі відсутність моціону, перевтомлення, мінеральне голодування, нерегулярне та обмежене напування, катар і атонія кишок.

Патогенез і патолого-анатомічні зміни. Етіологічні фактори порушують травлення, перистальтику кишок, викликають застій вмісту, який утворюється повільно протягом кількох днів або тижнів. Вміст поступово втрачає воду, сохне, ущільнюється і перетворюється на тверду компактну масу. Бродильні процеси при копростази обмежені або й зовсім припиняються внаслідок загибелі мікрофлори й мікрофауни. Переповнення кишки великою кількістю вмісту викликає напруження черевної порожнини і тривалі запори. При копростази вміст загниває, утворюючи токсини, які легко всмоктуються внаслідок порушення кишкового бар'єра. Токсини, що надходять у печінку,

викликають порушення її функцій. Наростають ознаки токсемії. Тиск з боку вмісту, розлад соковиділення призводять до змертвіння епітеліального шару слизової оболонки, а потім – до запалення кишок або до розриву стінки кишки, тобто до перитоніту. Застояний вміст щільний, сухий, має форму і відбиток структури кишки. Слизова оболонка темно-вишневого кольору, легко відділяється, має крововиливи.

Симптоми. *Копростаз сліпої кишки* може починатися легким проносом без кольок, що нагадує симптоми катарального ентериту, або зменшенням апетиту, легким неспокоєм тварини, запором, що змінюється проносом. Кольки мають характер тривалих приступів, що змінюються тривалими паузами спокою (див. додаток 16).

Копростаз великої ободової кишки часто нагадує шлункоподібне розширення її. Хвороба розвивається повільно. Симптоми наростають поступово (2-5 днів). Вони подібні за клінічними ознаками до копростазу сліпої кишки.

Копростаз тазового вигину великої ободової кишки утворюється порівняно швидко. Основний симптом – це тупі болі в животі, які зумовлюють приблизно такі самі симптоми, як і при копростазі шлункоподібного розширення. Ці болі чергуються з приступами сильного непокоєння тварини.

Копростаз малої ободової кишки супроводиться сильним неспокоєм тварин. Вони б'ють кінцівками об землю, раптово падають, качаються, стогнуть, сильно потіють, займають вимушені положення (положення на спині), часто стають у пози для дефекації і сечовипускання.

Перебіг і прогноз. Копростаз сліпої і великої ободової кишок розвивається поступово і може тривати 1-2 тижні. Копростаз тазового вигину великої ободової і малої ободової кишок перебігає швидше.

Прогноз – обережний. При тяжкому перебігу і відсутності своєчасного лікування тварина може загинути від розриву кишок і перитоніту.

Діагноз можна поставити за характерними симптомами й даними ректального дослідження. При цьому слід ураховувати закупорку кишок каменями, конкрементами, а також хімостаз і метеоризм кишок.

Терапія. Тваринам з легкою формою копростазу і збереженим апетитом дають невеликими порціями соковиті корми (буряки, моркву, траву). Усередину призначають слизові відвари з кореня алтеї або з лляного насіння (2–5 л), які періодично дають через 5–6 год; натрію або магнію сульфат 250–450 г в 8–15 л води; проносні засоби (олії, масла) 500–1000 мл у вигляді емульсії з водою. Ставлять глибокі теплі очисні клізми, а також клізми з слизових відварів або з вазелінового масла із застосуванням дармтампонаторів.

Доцільно призначати усередину протигнільні і проти бродильні засоби (великим тваринам – іхтіолу 10–30 г, фенілсаліцитату 10–15, тимолу 6–15, фталазолу 8–15 г). Після розм'якшення щільних мас і при збереженні прохідності рекомендуються засоби, які посилюють перистальтику кишок. Ефективні новокаїнові блокади – паранефральна або епіплевральна. Застосування їх має також велике значення в диференціальній діагностиці хвороб. При механічній непрохідності належного ефекту не буває.

Профілактика. Треба стежити за кількістю і якістю кормів у раціоні, їх підготовкою до згодовування. Додержувати правил і режиму годівлі, догляду й утримання тварин, експлуатації їх. Щодня забезпечувати тварин моціоном.

Контрольні запитання.

1. Назвіть причини виникнення хімостазу.
2. Перерахуйте клінічні ознаки копростазу.
3. Поясніть методику надання лікарської допомоги при застої вмісту кишок.

Список рекомендованої літератури.

Основна.

1. Внутрішні незаразні хвороби тварин: Підручник. – 2-ге вид., доп. /

М.О. Судаков, М.І. Цвіліховський, В.І. Береза та ін.; За ред. М.О. Судакова. – К.: Мета, 2002. – 352 с. (стор. 188–198)

2. Внутрішні незаразні хвороби с/г тварин / М.О. Судаков, В.І. Береза, І.Г. Погурський. За ред. М.О. Судакова. – К.: Вища школа, 1985. – 335 с.

(стор. 185–195)

3. Внутрішні хвороби тварин / В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, М.О. Судаков та ін.; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 1999. – Ч.1. – 376 с.

(стор. 318–329)

Додаткова.

1. Внутренние незаразные болезни животных / И.И. Тарасов, И.П. Кондрахин. В.Г. Ильин. – М.: Агропромиздат, 1987. – 431 с.

(стр. 202–211)

2. Практикум по внутрішніх незаразних хворобах с/г тварин / М.О. Судаков, В.І. Береза, І.Г. Погурський, В.М. Нечваль; За ред. М.О. Судакова. – К.: Вища школа, 1995. – 206 с. (стор. 152–157)

Додатки.

1. Відеофільм «Дослідження системи органів травлення», 22⁰⁸ хв.
2. Положення внутрішніх органів коня (вигляд зліва і справа), корови (вигляд справа), свині (вигляд зліва).
3. Світлини коней: поза спостерігача, поза маятникоподібного хитання.
4. uadocs.exdat.com/docs. www.veterynar.com.ua. uk.wikipedia.org.